

ISSN 2181-6883

PEDAGOGIK MAHORAT

Ilmiy-nazariy va metodik jurnal

№ 2, 2018

Jurnal 2001-yildan chiqa boshlagan

Buxoro, 2018

IJTIMOIIY-GUMANITAR TA'LIM	
Akramjon G'ulomov, Ilyosjon Siddiqov. Ravoqiylar falsafasi: umumfalsafiy masalalarga ratsional yondashuv sifatida.....	141
Inomjon Asatulloev. Erix Frommning "Hukmron din" va "insonparvar din" haqidagi qarashlari.....	144
ANIQ VA TABIIY FANLAR	
Shahlo Merajova, Javlon Nuriddinov, Gulbahor Madatova. Yarim chegaralangan sohada matematik fizika tenglamalariga qo'yilgan masalalar va ularni yechish uchun davom ettirish usuli.....	147
Durdimurod DURDIYEV, To'lqin RASULOV. Ta'lim sifatini oshirishda ilg'or xorijiy tajribalarning o'rni.....	153
Gulbahor Xudoynazarova, Gulchehra Xudoynazarova. O'quvchilarni kimyoviy terminologiya va simvolika bilan tanishtirish.....	157
Zilola Sulaymonova. Изучение периодической зависимости свойств химических элементов и их соединений от величины зарядов атомных ядер.....	161
Bekmurod Xushvaqtoy. Optika kursini o'qitishda "mexanik analogiya" usulidan foydalanishning metodik imkoniyatlari.....	165
INFORMATIKA VA AXBOROT TEXNOLOGIYALARI	
Nozimbek Zaripov. LMS MOODLE tizimida kurs elementlari tarkibiy tuzilishi va ularni yaratish.....	168
TIL VA ADABIYOT, XORIJIY TILLAR	
Mukaaddas Hikmatova. Формирование мотивации чтения на иностранном языке.....	173
Nazora Bekova. "Devoni foniy" da naqshbandiya g'oyalarining ifodalanishi.....	176
Zarina Sayliyeva. "Vatan tarkini bir nafas aylama...".....	179
Dilfuza Ruziyeva. Studying the english as the second language learners.....	182
Nargiza Xolmurodova. Modul ta'lim texnologiyasi asosida nofilologik oliygoh talabalarining chet tilidagi kommunikativ mahoratini shakllantirish.....	187
Nigora Qayumova. Ingliz tili darsida amaliy mashg'ulotlarni tashkil qilish texnologiyasi.....	191
Nilufar Ochilova. Amaliy ingliz tili mashg'ulotlarini tashkil etish samaradorligi.....	200
Нодира Ахмедова. Роль немецкого языка и некоторые методы изучения.....	207
MUSIQIY TA'LIM VA SAN'AT	
✓ Ilhom Qo'shayev. Mumtoz musiqaning hayotimizdagi o'rni.....	211
Olinox'ja Karimov. Kichik maktab yoshidagi o'quvchilarning musiqiy bilish imkoniyatlari.....	216
Sanoqul Do'stov, Bahrom Madrimov. Ta'lim samaradorligi — muvaffaqiyat omili.....	219
IQTISODIY TA'LIM VA TURIZM	
Jahongir Qurbonov. Mamlakatimizda turizmni rivojlantirish istiqbollari.....	222
JISMONIY MADANIYAT VA SPORT	
Qahramon Arslonov. "Milliy kurash turlari va uni o'qitish texnologiyalari" fanini o'qitishda qo'llanadigan interfaol metodlar.....	226
Искандар Хамраев. Технология реализации интерактивного метода обучения «бумеранг» на учебных занятиях со студентами.....	231
G'ayrat Salimov, Farrux Rahimov. Kasb-hunar kollejarida qizlar sportini rivojlantirishning dolzarb muammolari (Buxoro viloyati misolida).....	235
Xurshid Hakimov. O'quvchilarni barkamol shaxs qilib tarbiyalashda integratsion yondashuv.....	238
Yaxshi Fayziyev, Zilola Yadgarova. Badiiy gimnastika jismoniy barkamollik vositasi sifatida.....	241
QUTLOV	
A.Hamroyev. Samimiy ustoz, betakror olim... F.M. Qosimov 60 yoshda.....	245
M. Bafayev. Ustozga ehtirom. M.N. Usmanova 60 yoshda.....	246
M.Bafayev. Mehnatga baxshida hayot. I.A. Saidjonova 60 yoshda.....	247
Davr mavzusi: Harakatlar strategiyasi	248
Tabrik va e'lonlar	249

Muharrir: Rano ZARIPOVA.
Musahhih: Muhiddin BAFAYEV.

Илхом ҚЎШАЕВ
Бухоро давлат университети
музыка таълими кафедраси ўқитувчиси

МУМТОЗ МУСИҚАНИНГ ҲАЁТИМИЗДАГИ ЎРНИ

Мақолада музика маданияти дарси самарадорлигини оширишда қўлланиладиган айрим тавсиялар тўғрисида сўз боради.

Таянч нуқунчалар: музика, музика таълими, санъат, бадиий образ, дарс, музика асар, эстетик дид . В статье идет речь о некоторых рекомендациях применяемые повышению эффективности уроков музыкальной культуры.

Опорные понятия: музыка, музыкальное обучение, искусство, художественный образ, урок, музыкальное произведение, эстетический вкус.

The article is told about some of the recommendations, which used to improve an effectiveness of the lessons of musical culture.

Supporting concepts: music, musical training, art, artistic character, lesson, musical work, an aesthetic taste.

Миллий мумтоз музика анъаналари музикашунослик ва музика педагогикаси фанларида муҳим масалаларидан биридир. Мутафаккир-донишмандлар музикани тадқиқ этиб рисолалар ёзишган, таълимотлар яратилган. Бу улкан маънавий хазина бўлиб, унинг қиммати эътироф этилган. Музика маданияти тарихидан шу нарса маълумки, Абу Наср ал-Форобий, Абу Али ибн Сино, Абдурахмон Жомий, Алишер Навоий сингари улуғ алломалар бошқа соҳалар қатори музика назарияси, тарихи, созлар хусусида кўп қонуниятлар, таълимотлар кашф этишган. Форобий ва Ибн Сино ўша даврларда машҳур бўлган кўпгина музика асбобларини такомиллаштириш билан бирга уд, най, гижжак, қонун каби бир қатор созларда катта маҳорат ва истеъдод билан ҳам ижро эта олишган. Файласуф донишмандлар ҳар бир музика асбобининг ўзига хос фазилати ҳамда урни борлигини айтиб, инсон руҳиятини маънавий бойитувчи сифатида таърифлашган. Миллий музика, унинг анъаналарини- шаклланиши, ривож топишида Абу Наср ал-Форобий (X-аср)нинг уд чизиғи, Сайфиддин Абдулмўмин Урмавий (XIII-аср)нинг нотация музика ёзуви, Комил Хоразмий (XIX-аср)нинг танбур чизиғи каби нота тизимлари яратилиши тарихда катта воқеа бўлган. Бу нота тизимлари ўз вақтида гарчанд махсус танбур ёхуд уд чолғулари учун яратилган бўлса-да, кейинчалик халқ музика мероси, унинг анъаналарини ўрганишда "Шашмақом" ни тиклашда муҳим восита бўлиб хизмат қилди. Жумладан, бу ўринда музикашунос В.А.Успенский, миллий музикамиз тарихи ва назарияси билимдони Абдурауф Фитрат ташаббуси билан Бухоронинг етакчи мақомхонлари Ота Жалол Носиров ҳамда танбурчи Ота Гиёс Абдуғаниевлардан "Шашмақом"нинг 6 қисмини нотага ёзиб олганлиги ва уни 1924 йилда нашр этилганлигини таъкидлаб ўтиш жоиз. Шунингдек, мақомхон санъаткорлар Шохназар Соҳибов, Бобокул Файзуллаев ва Фазлиддин Шаҳобовлар ҳам 1950 йилда "Бухоро Шашмақоми" нинг мукамал нухасини нотага кўчириб, миллий музика мероси, унинг анъаналарини ёш авлодга етказишда хайрли ишлар қилишди. Бу борада академик Ю.Ражабийнинг "Шашмақом"ни тўплаб нотага олганлиги борасидаги улкан хизматлари, айниқса аллома-санъаткор нашр эттирган "Шашмақом"нинг олти томлиги, "Ўзбек халқ музикасининг" беш томлиги, "Ўзбек халқ кўшиқлари тўплами", "Музика меросимизга бир назар" рисолалари миллий музика мероси, анъаналарини тикланиши ва тарғиб этилишида бебаҳо ҳисса қўшди. XX асрнинг 70-80 йилларида ҳам музикашунослик фанида миллий музика ва унинг тарихини ўрганиш анъаналарини тиклаш, назарий асосларини тадқиқ этиш борасида қатор тадқиқотлар, илмий ишлар олиб борилди. Бу ўринда айниқса, музикашунос профессорлар Ф.Кароматов, О.Матёкубов, Т.Ғафурбеков, О.Иброҳимов, Р. Абдуллаев Р.Юнусовларнинг илмий ишларини таъкидлаб ўтиш ўринли. Музика педагогикаси фанида ҳам бу муаммонинг кўпгина қирралари ҳар томонлама тадқиқ, этилди. Бу борада профессорлар

Х.Нурматов, А.Ҳасанов, Қ.Мамиров, доцентлар Ф.Тўраев, ва бошқа олимлар олий ва ўрта таълим тизимида миллий мусиқа, унинг анъаналаридан ўқув-тарбия жараёнларида фойдаланишнинг педагогик масалаларини ишлаб чиққинди ҳамда амалиётда тадбиқ этиш йўлларини кўрсатиб беришди. Миллий мусиқа анъаналари, уни тиклаш, ўқув-тарбия жараёнига тадбиқ этиб, ёш авлод маънавиятини шакллантиришдаги долзарб муаммо эканлигини таъкидлаган ҳолда биз бу борада ҳали жуда кўп илмий изланишлар олиб борилади ва унинг амалий жиҳатлари кенгроқ тадбиқ этилади, деб ўйлаймиз. Биз юқорида зикр этилган муаллифларнинг ишлари билан танишиб, уларга асосланиб, “Ўсмир ўқувчиларни миллий мусиқа анъаналари билан таништириш” мавзуси битирув малакавий иши сифатида танланди. Бу мусиқа тарбиясида муҳим омил эканлигини эътироф этиш баробарида муайян режа асосида битирув малакавий ишимизни тайёрлашга ҳаракат қилдик. Миллий мусиқа анъаналари ўсмир-ёшлар мусиқий тарбиясида муҳим восита бўлганлигини ўтган асрнинг 30-50 йилларидан бошлаб кўриб чиқишни лозим топдик, чунки халқ мусиқаси, унинг фольклорларни тўплаш, ўрганиш, тадқиқ ва тарғиб этиш худди шу даврда кенг амалга оширилганлиги маълум. Илк ўзбек фольклоршунослари томонидан Эргаш Жуманбулбул ўғли, Фозил Йўлдош ўғли, Муҳаммадқул Жомурод ўғли, Пўлкан сингари шоирларнинг халқ оғзаки ижоди, шунингдек кўшиқ, лапар, топишмоқ, эртақ, маталлари ёзиб олиш ва тупланган. Ўзбек болалар фольклори тўпламда ва бир тизимга солишда профессор Ҳоди Зарифнинг хизматларини алоҳида эътиборга лойиқ. Миллий-мусиқий анъаналарнинг маънавий моҳияти хусусидаги фикр ва мулоҳазаларни янада ойдинлаштириш мақсадида мусиқа маданияти тарихига мурожаат қиламиз. Халқ мусиқаси ёшларнинг мусиқий тарбияси, воситаси сифатида XX асрнинг 20-30 йилларини республикамиз мусиқа маданиятига “билимлар тўплаш” ва шу асосда аста-секин юксалиш даври бўлган, дейиш мумкин. Ўша даврда янги кўшиқлар яратилди ва ёшларнинг ахлоқий тарбиясида восита сифатида ҳаётга тадбиқ этилди. Уларнинг муаллифлари асосан, халқ санъатининг вақиллари, яъни бастакорлар ва мелодистлар бўлиб, уларнинг ёзган ва тўплаган жуда кўп асарлари бизгача етиб келди. Маълумки, ўша даврларда ўзбек профессионал бастакорлари йўқ эди. Шаҳар ва қишлоқлар аҳолиси орасида ўзига хос халқ кўшиқлари вужудга келган, уларнинг муаллифлари номаълум бўлса-да, кўшиқлари кенг оммалашган ҳамда бу кўшиқлар ижтимоий, ахлоқий, эстетик моҳиятга эга эди. Бунинг мисоли сифатида 20-йилларда кенг тарқалган “Фабрика” ёки “Загс” кўшиқларини мисол келтириш мумкин. Ана шу кўшиқларда ўзбек хотин-қизлари, уларнинг меҳнати, турмуш тарзи, ҳаёти тараннум этилади. Эски ва янги сўзлар билан айтиладиган анъанавий ўзбек кўшиқлари, куйлари қаторида ўша давр учун янги ўзбекча шеърлар ҳам кенг тарқалиши ўзига хос янгилик бўлди. Юқорида қайд этилганидек, ҳаёт, воқелик мавзусида жуда кўп кўшиқлар яратилди ва чолғу куйларини ижод қилган бастакор-мелодистлар ўзбек кўшиқчилиги услубининг вужудга келиши ҳамда ривожланишида, ўша давр ёшлари маънавий тарбиясида катта роль ўйнадилар. Ана шундай кўшиқларнинг бири Матюсуф Ҳарратовнинг ёзган “Колхоз марши” кўшиғидир. Бухоро “Шашмақоми”ни яхши билган ўзбек халқ хофиз ва созандалари кўп йиллик ижрочилик фаолиятларида мусиқа меросининг анъаналарини тарғиб этишда фаоллик кўрсатишди. Улар қадимий куйларни пухта билганликлари сабабли ўз асарларини, жумладан, куйлар, кўшиқлар яратишга эришдилар. Ўзбекистонда машҳур кўшиқчи-бастакор Т.Жалилов яратган “Сигнал” кўшиғининг жўшқин, қувноқ, меҳнаткаш кишиларнинг кайфиятига мос чолғу пьесаси сифатида жаранлаган. Ўзининг янги кўшиғи учун ўзига хос миллий ижрочилик анъаналаридан фойдаланган. Мулла Туйчи Тошмухаммедовнинг катта истъедоди ҳамда бекиёс ижрочилик санъати билан ўз даврида миллий мусиқа анъаналарини тарғиб этиб, ёшлар мусиқий тарбиясига ўз эътиборини қаратди. Натижада қилган хизмати учун меҳнат қаҳрамони ҳамда, Ўзбекистон халқ хофизи бўлди. Шуни айтиш керакки, унинг репертуари асосан кенг диапазонли оғзаки анъанавий профессионал мусиқа асарларидан иборат бўлиб, бу санъат асарларининг шакли мураккаб ва оҳанги такомиллашган эди. “Баёт”, “Чоргоҳ”, “Гиря”, “Илғор”, “Шахнози Гулёр” каби ашулалар М.Туйчи Тошмухаммедов ижросида ажойиб эшитиларди. Маҳоратли хофиз 1928 йилдан умрининг охиригача Ўзбекистон радиоси кўмитасининг хонандаси сифатида хизмат қилган. Унинг узок йиллик тажрибаси жуда кўп бастакор кўшиқчилар учун эски ва янги ашулаларни ижро этиш маҳоратини ўрганишда туганмас хазина бўлиб хизмат қилди. Тошкент-Фарғона мақом йўлларининг билимдони Шораҳим Шоумаров эса ўз атрофига жуда кўп ёшларни тўплади, уларга миллий ашула ва халқ чолғу асбобларини уларга ўргатиб тарбиялади. Шунингдек, Ш.Шоумаровдан дуторчи А.Вахобов мусиқа ва кўшиқ сирларини, ижро этиш маҳоратини ўрганган ака-ука Ризқи ва Юнус Ражабийлар, Имомжон Икромов, Пўлат Раҳимов, Фаҳриддин Содиков ва бошқалар Ўзбекистонда миллий мусиқа мероси, унинг анъаналарини тарғиб этиб, машҳур созанда ва бастакорлар бўлиб етишдилар. Айниқса, аллома Юнус Ражабий миллий мусиқа мероси билимдони машҳур хонанда ва созандаси, мусиқада миллий анъаналарни муносиб давом эттирувчиси ҳисобланади.

Юнус Ражабий ўн икки кишилик миллий даста ташкил қилди ва бу даста 1927 йилдан бошлаб радиода мунтазам қатнашди. Мазкур даста Юнус Ражабий тарғиботчилик ташаббусининг натижасидир. У бадий жамоанинг чинакам ташкилотчиси бўлган. Ю.Ражабий бошчилик қилган ва ундан кейин шу дастада ишлаган машҳур санъаткорлардан: Мулла Туйчи Тошмухаммедов, Домла Ҳалим Ибодов, Ҳожи Абдурахмон Умаров, Матюсуф Ҳарратов, Назира Ахмедова, Сафо Муганний, Марям Алиева ва бошқалар Ю.Ражабий анъаналарини ривожлантирдилар, уларга янгиликлар киритдилар. Т.Жалилов, Ю.Ражабий, Имомжон Икромов, Матюсуф Ҳарратовлар ўзбек халқ ижодиётининг анъанавий шаклларида фойдаланиб кўшиқлар яратдилар. Муסיқа санъати маданиятнинг бошқа санъат турларига нисбатан муҳимроқ таркибий қисмдир. У инсоннинг ахлоқига ҳиссиётга, туйғусига қаратилган бўлиб, шулар орқали унинг онги ва руҳиятига ҳиссий таъсир кўрсатади. Муסיқа-руҳият бешиги. Бу бешик шу қадар сеҳрлики унинг оғушидан оромбахшроқ дунёни татиб бўлмайди. Шунинг учун инсон ҳар қандай изтиробли дамларда ҳам, бахтиёр дақиқаларда ҳам юракни зирқиратаётган ёки ҳаяжондан тобора тошиб кетаётган ҳисларга оҳанглар қаъридан бошпана излайди. Бу бежиз айтилмаган. Бу жараён ўзбек халқи муסיқа маданиятининг ижобий анъаналарини бевосита идрок этиш орқали амалга ошади. 1921- йилда А.Фитратнинг ташаббуси билан халқ консерваторияси қаторида 1- Шарқ муסיқа мактаби очилди. Унда ўзбек ва тожик анъаналари асосида соф миллий муסיқалар ўрганила бошланди. 1925 йилда Бухоро халқ консерваторияси ёпилди. «Шарқ муסיқа мактаби» эса орадан икки йил ўтгач қайта ташкил қилинди, у «Шарқ муסיқа техникуми»га айлантирилди. 1928 йилда Самарқандда муסיқа ва хореография институти очилди. 1926 йилда Москвада Давлат муסיқа фанлари институти ташкил этилди. Шу институт қошида муסיқа-этнография курслари фаолият кўрсатди. Унда турли республикалардан келган муסיқачилар жалб қилинди. 1934 йилда Тошкентда Олий муסיқа мактаби очилди ва орадан 2 йил ўтгач, Марказий Осиёда ягона бўлган Тошкент давлат консерваториясига айлантирилди. Тошкент давлат консерваториясида олий маълумотли муסיқачи кадрлар яъни бўлажак бастакорлар, назариячилар дирижёрлар, кўшиқчилар ва ижрочиларни тайёрлашга катта эътибор берилди. Ўзбекча анъанавий лапар, ашулалар ва ялла каби профессионал кўшиқ мероси жанрлари ўзининг характерли хусусиятлари билан янгича кўшиқларга алоҳида кучли таъсир қилди. Ялла жанрига хос рақс элементлари, яқка ёки хор бўлиб ижро этишнинг янги вариантлари билан бойиди. Ашулада замонавий лирик кўшиқлар ва романсларнинг манбаларини топиш осон эди. Тингловчилар оммасининг муҳаббатини қозонган ўзбек эстрадаси кўшиғи уларни тарбиялашга муҳим омил бўлиб хизмат қилди. 1946 йилда нашр этилган "Ўзбек муסיқасининг ривожланиш йўллари" деб номланган китобда таниқли рус санъати арбобларининг ўзбек муסיқа маданияти ривожланишидаги иштироки, республика санъатини ўрганиш ҳамда такомиллашуви ёритилган. Китобда ўзбек муסיқасининг ўтмиши умумлаштирилган, муסיқа маданияти намояндаларининг портретлари ифодаланган, халқ оғзаки ижодини назарий тадқиқ қилиш масалалари баён қилинган, ҳамда бастакорлар ижоди, муסיқа-педагогикаси ва ижрочилик муаммолари таҳлил қилинган. Қардош халқлар муסיқа маданиятларининг бир-бирини бойитиши ва ўзаро таъсири, ўзбек муסיқасининг миллий ўзига хос хусусиятларини инкор этмайди. Маънавий бойликларни кенг миқёсда алмашиш миллий муносабатлар ривожланишининг қонуниятидир. Ўзбек халқи муסיқа маданиятининг бойиши жараёни кўп қиррали ва мураккаб ҳисобланади. Ўзбек опера санъатининг яратилиши халқ миллий муסיқа маданияти ривожланганидан далолат беради. Ўзбек бастакорларининг асарлари миллий, мумтоз ва замонавий кўповозли санъатни ўзида мужассамлаштирган. Дунёдаги ҳамма нарса ўзгаради, ривожланади. Шунга ўхшаш "санъатнинг миллий ўзига хослиги" тушунчасининг мазмуни ҳам такомиллашди. Ҳозирги ўзбек муסיқаси халқнинг муסיқий тафаккури услубига ва эстетик эҳтиёжларига тўла жавоб беради. Инсониятнинг турли қатламлари ўзаро ҳар қандай келишмовчиликларига қарамай, санъат ва маданият соҳасида доимо бир-бирлари билан узвий алоқада бўлган ва бусиз яшай олмаган. Алоҳида маданият ва санъат бўлмаган ва бўлиши ҳам мумкин эмас. Бир-бирини бойитиш ва ўзаро таъсир кўрсатиш турли халқлар маданиятининг ривожланишидаги объектив тарихий жараёндир. Ўзбек муסיқа маданияти фақат ўзбекларга хос эмас, балки бошқа халқларга ҳам хизмат қилади. Ҳозирги босқичда ўзбек халқ муסיқа маданияти фақат миллий элементларгагина эмас, балки умумбашарий хусусиятларга ҳам эга ва бу эса мамлакатимиз халқлари ҳаётининг иқтисодий, сиёсий, мафкуравий, ахлоқий жиҳатлари умумийлигидан келиб чиққан асарнинг ғоявий мазмунидир. Аммо, ўзбек муסיқа маданияти миллий маданиятдир. Муסיқа тилининг оҳанг-ритм тузилиши, бадий ифодалаш воситалари ўзига хос бўлиб, у ўзбек халқининг муסיқий тафаккури хусусиятларини ҳамда эстетик-муסיқий моҳиятини ифодалайди. Миллийлик-диолетик ривожланадиган категориядир. Унинг моҳияти ва ҳажми ҳар бир тарихий босқичда ўзгаради. Ўзбек халқининг ҳозирги муסיқа маданияти ўзида замонавий профессионал санъати

Ўтмишнинг мусика меросини, hozirgi мусика оғзаки ижодини таркибий равишда бирлаштиради. Ўзбек халқининг мусика маданияти ўзида миллийлик ва замонавийлик мазмунини уйғунлаштириб муваффақиятли ривожланмоқда. Эстетика фақат табиатдаги ва санъатдаги гўзалликни эмас, балки умуман ҳаётдаги, жамиятдаги гўзалликлар тўғрисидаги фандир. Дунёга турли эстетик муносабат фақат сезги органларининг ҳолати билан эмас, балки кўпинча кишининг онги ва дунёқараши билан белгиланади. Санъатнинг мақсади инсонда дунёга ғоявий-ҳиссий эстетик муносабатни тарбиялашдир. Қизиқиш, чуқур фикрлаш, ҳиссиётлар билан юзага келади. Ёшларга ҳар қандай асар жанри ва шаклидан қатий назар, доимо юксак даражадаги эстетик дидга мос бўлиши кераклигини, эстетик асос ўзида фақат бадиийликни эмас, балки ғоявийликка маънавийликни мужассамлаштиришни тушунтириш лозим. Мусика фақат ўрганиладиган предмет эмас, балки шу билан бирга ахлоқий ҳамда эстетик тарбиянинг амалий воситасидир. Ахлоқий-эстетик тарбиянинг ўзига хос самарали омилларидан бири ҳам санъатдир. Унинг ҳар хил турлари билан мулоқотда бўлиш эстетик ва маънавий тарбиянинг энг таъсирчан омилдир. Илгари ўзбек халқининг мусика жанри авлоддан-авлодга фақат оғзаки равишда ўтиб келган. Мусика маданияти асарларини оғзаки ўрганиш этнографик ва профессионал мусикани таркибий равишда бирлаштирган. Халқ мусика асарларида ўзбек халқининг орзу-умидлари, юксак эстетик ва ахлоқий сифатлари ифодаланган. Мусика маданиятида хор ижрочилиги мавжуд бўлган халқларда уни ёшларнинг маънавий тарбиясида халқ мусикасидан фойдаланишнинг шакллари билан бири сифатида қабул қилиш лозим. Халқ мусикасидан асосан турли шаклдаги бадиий ҳаваскорликда маънавий тарбиянинг воситаси сифатида фойдаланиш мумкин. Ўтган даврлардаги халқлар мусика маданиятини чуқур, ҳар томонлама ўрганиш, ундан ёшларни тарбиялашда илмий асосда фойдаланишни таҳлил қилиш тарбияни мураккаб вазифаларини хал қилишга қаратилган бўлиб ҳозирги педагогик фикрларни ривожлантиришнинг самарали воситаларидандир. Мақомлар қадимий анъанавий халқ мусикаси замида вужудга келган ва Марказий Осиёда ривожланиб, туркум шаклига кирган. Ҳозир республикада мақомнинг иккита асосий туркуми — Бухоро ва Хоразм мақомлари кенг тарқалган. Мақомларнинг мушкулот чолғу қисми ўз навбатида куйи ва усули билан бир-биридан фарқ, «қилади: "Ҳасниф", "Ҳаржеш", "Ҳардун", "Муҳаммас", "Сақил". Халқ мусикачи-ижрочилари гўзаллиги жиҳатидан бетакрор, ёркин мақом куйларини доимо хотираларида авайлаб сақлаганлар ва авлоддан-авлодга ўтказганлар. Хуллас, мусика маданияти тарихи саҳифаларидан халқ мусикаси ёшларнинг мусикий-маданиятини тарбиялашда асосий воситаси сифатида бир неча авлодларни маънавий камолотида муҳим аҳамият қасб этганлигини гувоҳи бўламиз. Албатта, ҳар бир даврнинг ўзига хос таълим-тарбия моҳияти мақсад ва мазмуни бўлади. Шашмоқом мумтоз мусикамиз асоси чунки хонанда ва бастакорларимиз бу санъатдан баҳра олиб мумтоз куй ва ашулаларни яратиб келмоқдалар бу эса халқимизни маънавий ва маданий ривожланишида катта ўрин эгаллайди.

Адабиётлар

1. Соипова Д. Мусикий-назарий билимларни ўзлаштириш жараёнини такомиллаштириш. Т.:Фан ва технологиялар нашриёти, 2005 й., -84 бет. 224
2. Методика преподавания музыкальных дисциплин: Сб. статей. –Т.: Ўқитувчи. 1989. -95 с.
3. И.Каримов “Баркамол авлод Ўзбекистон тараққиётидаги пойдевори” Т., Ўзбекистон 1998 йил.
4. Ҳамидов Ҳ. Ўзбек анъанавий кўшиқчилик маданияти тарихи. Т. 1996 йил.
5. Ўзбек халқ мусикаси 1-4 жилд. Тўпловчи ва нотага олувчи Ю.Ражабий Тошкент. Ҳ.Ғулом нашриёти (53-57 бетлар)
6. А.Э.Қўшаев. чет эл мусика тарихи, услубий қўлланма. Бухоро 2006 йил.
7. Мусика меросимизга бир назар. Ю.Ражабий Ҳ.Ғулом . Тошкент 1998 йил.
8. Мусика дарслари методикаси . Д.Омонуллаева Т.1989.